

De magie van dolfijnen

Glimlachende heelmeesters

Mens en dolfijn hebben iets met elkaar. Wie dit dier ontmoet, glimlacht als vanzelf terug en dat doet om te beginnen al iets met je humeur. Maar sommigen zeggen dat er meer aan de hand is; dichten de dolfijn therapeutische of zelfs geneeskrachtige eigenschappen toe. Journaliste en documentairemaakster Pamela Sturhoofd volgde drie jaar lang kinderen en volwassen die - op welke manier dan ook - beter worden van het nabije contact met dolfijnen en verdiepte zich in de verhalen die daarover in omloop zijn.

Zelf kwam ik voor het eerst met dolfijnen in aanraking na een ontmoeting met Richard Griffioen, de oprichter van Stichting SAM, de stichting die in Nederland dolfijntherapie verzorgt. Weliswaar had ik ooit (toen ik een paar jaar in Mexico woonde) met dolfijnen gedoken, maar de onnatuurlijke omgeving en omstandigheden waarin die allereerste confrontatie plaatsvond, hebben gemaakt dat ik die herinnering niet echt heb gekoesterd in mijn geheugen. Maar die keer dat ik Richard ontmoette en hem hoorde vertellen over zijn zoon Sam, de opgerichte stichting en de anekdotes over dolfijnen, zal ik niet snel meer vergeten. Dat was terugkijkend het begin van het ontstaan van de documentaire *Dag dolfijn*, waaraan ik de afgelopen drie jaar heb gewerkt met John Trappeniers. We reisden grote delen van de wereld over, kinderen en andere betrokkenen volgend die - op welke manier ook - beter worden van het nabije contact van dolfijnen. Nu de documentaire voltooid is, merk ik dat je tijdens die intensieve draaitijd niet alleen veel gaat begrijpen van de wisselwerking tussen mensen en deze bijzondere zoogdieren, maar dat je ook steeds beter zicht krijgt op de discussie die op de een of andere manier altijd lijkt te worden opgeroepen zodra het gaat over het nut en effect van het contact met dolfijnen.

Genoeg aanleiding dus, om met mijn ervaringen van de afgelopen jaren tijdens de totstandkoming van onze documentaire, een poging te wagen de dolfijn recht te doen en de hele discussie rondom deze bijzondere dieren tot een hanteerbaar perspectief terug te brengen.

BIJZONDERE RELATIE

Al sinds de klassieke oudheid is de mens gefascineerd door de dolfijn. Lang geleden werd deze bijzondere relatie al opgemerkt door de Grieken en later de Aboriginals. Contacten die niet zo zeer door de mens lijken te worden bepaald, maar door het dier. Een paar maanden geleden nog was er een gebeurtenis in het nieuws dat ergens in Nieuw-Zeeland een groep zwemmers plotse-ling werd omringd door dolfijnen die hen naar de kust escorteerden. Toen ze in ondieper water kwamen bleken daar haaien te zwemmen. Eenmaal veilig aan wal konden deze mannen niet anders dan concluderen dat de dolfijnen hen hadden beschermd tegen een aanval van deze roofdieren.

Eind twintigste eeuw kwam de zogenaamde 'herontdekking' van de dolfijn op gang, waarbij dolfijnen opeens werden opgevoerd in commercials, de film 'Flipper' opnieuw werd uitgebracht en het aantal plekken in de wereld waar je - tegen betaling en vaak in een niet al te natuurlijke setting - met dolfijnen kunt zwemmen of duiken, in hoog tempo werd uitgebreid.

In 1992 verscheen het boek *Dolphins and their power to heal* van Cochrane en Callen, twee bekende dolfijnonderzoekers. Daarin schreven ze onder meer: 'Veel mensen lieten weten dat hun ontmoeting met een dolfijn hen op enige manier positief had beïnvloed. We hoorden verhalen over dolfijnen die gevallen van chronische depressie hadden verlicht, het herstel hadden bespoedigd van levensbedreigende ziekten als kanker, of het leerpotentieel van gehandicapte kinderen hadden versneld en therapeuten hadden

Voor sommige mensen is zwemmen met dolfijnen in de eerste plaats een avontuur. Voor anderen heeft een ontmoeting met een dolfijn iets weg van een spirituele reis.

geholpen 'in te breken' in de autistische wereld. We raakten ervan overtuigd dat het 'dolfijn-effect' echt was, en niet iets dat we ons hadden ingebeeld. Deze dieren hadden de kracht om mensen op een diepe manier te raken op geestelijk en misschien zelfs lichamelijk niveau.' (Cochrane and Callen, *Dolphins and their power to heal*, Healing Art Press, 1992)

FUNGIE DE SJAMAAN

De mensen die zich voelen aangetrokken tot dolfijnen vallen grofweg uiteen in twee groepen: zij voor wie zwemmen met dolfijnen in de eerste plaats een avontuur is, leuk om eens mee te maken, geweldig om zo'n dier eens aan te raken. Voor anderen heeft een ontmoeting met een dolfijn veel meer weg van een spirituele reis. In Dingle Bay aan de westkust van Ierland bijvoorbeeld, is dolfijn Fungie de grote magneet die groepen bezoekers aantrekt. Dagelijks varen boten uit met een grote hoeveelheid belangstellenden aan boord, die allemaal - al is het maar voor even - dichterbij de buurt van de dolfijn willen zijn. Fungie reageert op al die aandacht en zwemt regelmatig op met de boten, zo nu en dan zijn kunsten vertonend. Soms zwemt een enthousiasteling in zijn richting, ge-

inspireerd door de verhalen dat er een geneeskrachtige werking uit zou gaan van dolfijnen. Die verhalen zijn onder andere gebaseerd op de wetenschap dat deze zoogdieren een hoge trilling met energie produceren, nodig om in contact te blijven met de locatie en soortgenoten. De sonargolven die daarbij 'vrijkomen' zouden contact maken met het menselijk lichaam. Van de ontmoeting met Fungie wordt veel verwacht: genezing van ernstige ziekten, vitaliteit, of depressiviteit. Er worden deze dolfijn haast sjamaanachtige gaven toegedicht. Hij zou zelfs in staat zijn geesten uit de oudheid te bezweren.

Hoe het ook zij, misschien wel het belangrijkste effect van zo'n ontmoeting is dat het zien van een vrij rondzwemmend dier ons een spiegel voor houdt, ons wijst op de schaarse vrijheid die wij voor onszelf hebben weten te creëren.

Het verband tussen contact met dolfijnen en het verminderen van depressie wordt al jaren wetenschappelijk onderzocht.

ZWEMMEN MET DOLFIJNEN

De positieve en geneeskrachtige kwaliteiten die de dolfijn worden toegedicht, hebben hem een aura gegeven waardoor hij in kringen van alternatieve geneeswijzen en religies als symbool wordt gebruikt. Daar worden de dolfijn bijzondere bewustzijnsvermogens toegedicht, die hij zou willen delen met mensen die daarvoor openstaan. Contact met de dolfijn reinigt de ziel, wordt

gezegd. De mens herontdekt de krachten van de natuur, de eigen emoties en het bestaan van verschillende lagen in het bewustzijn, en bevrijdt zichzelf daardoor. Ook in veel literatuur over dolfijnen voeren woorden als 'terug naar de natuur' en 'een herontdekking van het gevoelsleven' de boventoon. De boodschap van Estelle Meyers bijvoorbeeld, een vrouw met de bijnaam *Dolphin Lady*, is dat dolfijnen niemand kwaad doen, zelfs niet hun enige vijand: de mens. Ze zoeken contact met mensen over de hele wereld en hun boodschap zal de kwaliteit van ons leven veranderen, een nieuw soort mens zal volgens haar ontstaan: *de homo delphinus*. De wereldwijde dolfijnen-hype heeft ook een schaduwzijde: op sommige plaatsen heeft de liefde voor de dolfijn inmiddels gezorgd voor chaotische situaties. Zoals bij Monkey Mia in West-Australië, waar dagelijks honderden mensen in zee contact proberen te maken met de laatst overgebleven plaatselijke dolfijnen. Ooit kwamen in deze baai tientallen dolfijnen tot bij het strand. Maar tegenwoordig vertonen ze zich niet meer, of hebben ze zich dood gegeten aan de *fish and chips* die toeristen hen voeren. De Australische autoriteiten hebben dan ook niet lang geleden een aanraak- en voederverbod afgekondigd voor Monkey Mia. Ook de Amerikaanse overheid bereidt een wet voor om de horden belangstellenden in Florida en Hawaï enigszins in banen te leiden. Daar proberen mensen op alle mogelijke manieren contact te maken met wilde dolfijnen. Er is een wildgroei aan het ontstaan van commerciële ondernemingen, die liefhebbers voor veel geld verzekeren dat ze met wilde dolfijnen kunnen zwemmen. En dat ook daar niets nieuws onder de zon is valt te lezen in een bewaard gebleven brief aan de Romein Canisius, waarin wordt verhaald van een lagune bij de koloniestad Hippo in Afrika, waar een dolfijn

een jongen die zich te ver in zee waagde, redde door hem in volle zee op zijn rug te nemen en hem aan land te brengen. Bij volgende zwempartijen dook de dolfijn steeds weer op en dit bracht ook daar een golf van belangstelling teweeg. *Alle magistraten kwamen van her en der naar het schouwspel kijken, maar hun komst en hun verblijf daar brachten de kleine stad door de onvoorziene kosten in moeilijkheden. Uiteindelijk raakte de plaats zelf de rust van zijn afgelegen ligging kwijt en men besloot in het geheim de oorzaak van de grote toeloop te doden.*

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Het verband tussen contact met deze dieren en het verminderen van depressie is al jaren onderwerp van wetenschappelijk onderzoek. Maar ook kwamen er steeds meer aanwijzingen dat dolfijnen het leerpotentieel bij gehandicapte kinderen kunnen vergroten en dat ze in staat zouden

Er is een wildgroei aan het ontstaan van commerciële ondernemingen, die liefhebbers voor geld met dolfijnen laten zwemmen.

zijn de gesloten wereld van autistische kinderen te doorbreken. Dat was een van de redenen dat in Ocean World (Florida, VS) in 1988 werd gestart met het nader bestuderen van de mogelijkheden van dolfijntherapie; en met het opzetten van een programma waarin gehandicapte kinderen interactie met dolfijnen konden hebben. Inmiddels hebben in Florida meer dan 30.000 dolfijntherapie-sessies plaatsgevonden met honderden kinderen uit de hele wereld. Deze therapie is bedoeld voor kinderen met een verstandelijke en/of lichamelijke handicap, en opent nieuwe wegen naar een betere gezondheid. Onderzoek heeft laten zien dat spastische en autistische kinderen en kinderen met een hersenbeschadiging door deze vorm van therapie geholpen kunnen worden. Een genezende therapie is het niet, maar de interactie tussen kind en dier stimuleert en bevordert de communicatiemogelijkheden van deze groep kinderen.

CONCLUSIE

De positieve effecten van de therapie zijn niet te ontkennen, ondanks dat we nog niet in staat zijn het onderscheid te maken tussen het effect dat de dolfijn heeft, en de invloed die uitgaat van de aanwezigheid van het water, de zon en het onderlinge plezier. Er zijn nog veel wetenschappelijke vragen die tot nu toe onbeantwoord zijn gebleven. Die antwoorden zullen nodig zijn om de meest sceptische mensen over de streep te trekken. Maar ondanks dat gebrek durf ik na drie jaar filmen wel te zeggen dat de bijzondere behandeling ontegenzeggelijk bijdraagt aan het welzijn van heel veel kinderen (en volwassenen!) die de therapie hebben ondergaan of nog ondergaan. Of het nu de sonar is,

de ogenschijnlijk permanente glimlach die haast met reden op het gezicht van iedere dolfijn lijkt te zijn vastgeklonken, het speelse karakter van de dieren, of wie weet wel onze mysterieuze perceptie: het wetenschappelijke antwoord is nog niet voor handen. Maar een ding is zeker, de aanwezigheid van dolfijnen zorgt voor een unieke atmosfeer in de wereld van therapie. We doen er goed aan dit geschenk met wijsheid te gebruiken,

WAAR KAN IK ZWEMMEN MET DOLFIJNEN?

Aangezien er over de hele wereld zoveel wildgroei is op dit gebied en veel instanties vooral aan de commerciële belangen denken en veel minder aan het welzijn van de dolfijn, verwijzen we graag naar www.idw.org (bijbehorend e-mailadres: idw@talk21.com), de site van International Dolphin Watch, een zeer betrouwbare organisatie met onderzoeker Horace Dobbs aan het hoofd. Hij werd wereldberoemd door zijn werk met (wilde) dolfijnen en depressieve mensen. IDW beschikt over een uitgebreide database met recente informatie over plekken in de wereld waar mensen kunnen kennismaken met dolfijnen, zonder schade toe te brengen aan de habitat van deze dieren.

TEKST PAMELA STURHOOFD MET DANK AAN JESSICA VAN TIJN

Beyond the blue. Dolphins and their power to heal, Cochrane and Callen, ISBN 0747536651. Te bestellen via amazon.co.uk

De aanwezigheid van dolfijnen zorgt voor een unieke atmosfeer in de wereld van de therapie.

DAG DOLFIJN

In documentaire 'Dag dolfijn' die onlangs door de AVRO werd uitgezonden, staat het bijzondere verhaal van de familie Griffioen centraal. Richard Griffioen en Angela Kramers zijn de ouders van de achtjarige Sam, die geboren werd met het Syndroom van Down. De documentaire laat zien hoe de geboorte van Sam het leven van Richard en Angela heeft veranderd, en hoe de dolfijn(therapie) hierin een rol speelt. Niet alleen de bijzondere aspecten van dolfijntherapie en de onvoorwaardelijkheid van de betrokkenen komt aan bod; het gaat ook over de verschillende verklaringen van de werking van de therapie en over het onderzoek door Richard Griffioen naar de invloed van contact tussen mens en dolfijn op het welzijn van kinderen met het syndroom van Down.

STICHTING SAM Stichting Sam biedt Nederlandse kinderen met het Syndroom van Down of autistische stoornissen en kinderen met een aangeboren hersenafwijking de mogelijkheid dolfijntherapie te volgen, om zo al ingezette therapieën (logopedie, fysiotherapie) te ondersteunen en te optimaliseren. De therapie is geen genezende therapie, maar een interactie tussen kind en dolfijn waarbij het onder anderen gaat om het stimuleren en bevorderen van de communicatie en motoriek. Stichting Sam is de enige organisatie die zich in Nederland met dolfijntherapie bezighoudt en richt zich op kinderen in de leeftijd van zes en half tot achttien jaar. Ook de dvd van 'Dag dolfijn' is bij de stichting te bestellen. Meer informatie op www.stichtingsam.nl

Jaarlijks krijgt Stichting Sam honderden verzoeken van ouders die hopen dat hun kind kan deelnemen aan dolfijntherapie in Harderwijk. Tot nu toe is het onmogelijk om aan al die verzoeken gehoor te geven. Begon Stichting Sam ooit met zes kinderen, de komende jaren is het de bedoeling dat meer dan honderd kinderen dolfijntherapie kunnen ondergaan. Om die reden werden in 2002 de grenzen verlegd naar Curaçao, waar Stichting Sam in samenwerking met het Dolphin Academy/Seaquarium haar eigen dolfijntherapie-centrum heeft geopend. De opmerkelijke groei van Stichting Sam is voor Richard geen aanleiding om het rustiger aan te gaan doen. In 2003 startte hij een - alleen al in omvang - uniek onderzoek, waarin hij hoopt wetenschappelijk aan te tonen waarom dolfijntherapie werkt. Ook wil hij vaststellen wat de factoren zijn die bijdragen aan een verbetering in bijvoorbeeld motoriek of spraak van de betrokken kinderen. Over anderhalf jaar hoopt Richard de resultaten van dit unieke onderzoek te kunnen publiceren.